

Postępowanie apelacyjne w sprawach cywilnych. Komentarz praktyczny

Przedmowa

Postępowanie apelacyjne jest stadium postępowania, w którym – w założeniu – ma dojść do kontroli wyroku (postanowienia co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) zapadłego w toku postępowania przed sądem I instancji, która odbywa się poprzez ponowne rozpoznanie sprawy i wydanie merytorycznego orzeczenia. W obecnym stanie prawnym w wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z 22.12.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) postępowanie apelacyjne kończy orzeczenie prawomocne z chwilą jego wydania (art. 363 § 1 KPC). W wypadkach wskazanych w ustawie od tego orzeczenia przysługuje nadzwyczajny środek zaskarżenia, jakim jest skarga kasacyjna (art. 398¹ KPC).

Postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania toczącego się przed sądem I instancji. Sąd apelacyjny orzeka na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem I i II instancji (art. 382 KPC), jednakże w granicach zaskarżenia (art. 378 § 1 KPC) i z ograniczeniem co do możliwości powoływania przed nim nowych faktów i dowodów (art. 381 KPC). W toku tego postępowania do dyspozycji sądu odwoławczego pozostaje większość instrumentarium procesowego, które ma w swoim arsenale sąd I instancji. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem II instancji, to do postępowania stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem I instancji (art. 391 § 1 KPC). Apelacja w postępowaniu zwykłym ma zatem charakter apelacji pełnej *cum beneficio novorum*. Przeciwwstawia się jej apelację ograniczoną, której cech upatruje się w apelacji w postępowaniu uproszczonym (art. 505⁹–505¹² KPC) oraz w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń (art. 505⁹–505¹² w zw. z art. 505²⁷ KPC).

Dwuinstancyjny charakter postępowania cywilnego wypełnia gwarancję co najmniej dwuinstancyjności postępowania sądowego, wynikającą z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

Złożoność natury postępowania apelacyjnego, obejmująca zarazem aspekt kontrolny, jak i merytoryczny powoduje, że unormowania tej części kodeksu cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem doktryny i orzecznictwa. Doniosłość tego stadium procesu dla obywateli jest bezdyskusyjna. Wyraża się chociażby w tym, że z uwagi na – z natury rzeczy – ograniczoną możliwość kontroli orzeczeń sądowych na drodze nadzwyczajnych środków odwoławczych, stanowi „ostatnią szansę” uzyskania sprawiedliwego orzeczenia. Ponadto ostatnia nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego, dokonana ustawą z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm.), znajdującą zastosowanie do środków odwoławczych wniesionych po dniu 7.11.2019 r. (art. 9 ust. 4 ZmKPC19), wprowadziła szereg istotnych zmian do tego postępowania. Wskazując w tym miejscu jedynie na najistotniejsze nowelizacje, ustawodawca uzależnił zatem dopuszczalność wniesienia apelacji od uprzedniego złożenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem (uchylając art. 368 § 2 KPC), przeniósł postępowanie naprawcze na etap postępowania apelacyjnego (uchylając art. 370 KPC), rozszerzył możliwość rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym (art. 374 KPC), wreszcie – wprowadzwszy przyśpieszony tryb rozpoznania powództw oczywiście bezzasadnych (art. 191¹ KPC) – odrębnie uregulował rozpoznanie apelacji od wyroków zapadających w tym trybie (art. 391¹ KPC). Zmiany te wymusiły niejako konieczność ponownej analizy norm zawartych w przepisach art. 367 i n. KPC.

W niniejszym komentarzu starałem się uwzględnić dorobek piśmiennictwa i judykatury, kształtujący wykładnię podstawowych instytucji postępowania apelacyjnego w ich niezmiennym kształcie. Przedstawiłem zarazem te zagadnienia, które z praktycznego punktu widzenia są najistotniejsze i rodzą rozbieżności w stosowaniu. W wypadkach, w których poszczególne instytucje znajdują odmienne zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym, co zwłaszcza dotyczy zagadnień tzw. „prawa nowości” (art. 381 KPC), zakresu kognicji sądu odwoławczego, dopuszczalności działania z urzędu, itp., omawiam również te modyfikacje. Komentarz zawiera również omówienie zmian, jakie niesie za sobą ostatnia nowelizacja. W sytuacjach, które tego wymagają, pozwoliłem sobie wreszcie na wskazanie zagadnień o charakterze metodycznym, co dotyczy zwłaszcza konstrukcji apelacji i orzeczeń, zapadających w postępowaniu apelacyjnym.

Korzystając z okazji, pragnę podziękować tym wszystkim osobom, bez których życzliwości i wsparcia – mam pełną tego świadomość – praca ta nie mogłaby

powstać. Szczególne wyrazy wdzięczności kieruję do Pana Profesora *Andrzeja Marciniaka*, który zaprosił mnie do zespołu autorów Komentarza do Kodeksu Postępowania Cywilnego, ukazującego się pod jego redakcją, udzielił szeregu cennych wskazówek i rad.

Dziękuję również moim koleżankom i kolegom – sędziom orzekającym w I Wydziale Cywilnym Sądu Apelacyjnego w Łodzi, z którymi praca jest zaszczytem i źródłem inspiracji. Nie mogę nie wspomnieć w tym gronie o osobie Przewodniczącego Wydziału Pana Sędziego *Wincentego Ślawnickiego*, który zechciał poświęcić mi wiele czasu, dzieląc się przez lata swoją ogromną wiedzą i doświadczeniem.

Wyrażam również wdzięczność tym wszystkim sędziom, orzekającym w innych sądach, a także przedstawicielom innych zawodów prawniczych, z którymi przyszło mi współpracować, czy to w pracy orzeczniczej, czy dydaktycznej.

Łódź, lipiec 2020 r.

SSA dr *Michał Kłós*

[Przejdź do księgarni →](#)